

Rytų kaimynystės atspindžiai

Dvisavaitinė informacinė svarbiausių įvykių Rytinėje kaimynystėje apžvalga

Nr. 2 (2) //2009 09 03 - 09 17

EESC

Rytų Europos studijų centras

Į kokias Baltarusijos ūkio sritis skverbiasi Rusijos kapitalas?

Turku Ekonomikos mokyklos Pan-Europos institutas (Suomija) parengė analitinę-informacinę publikaciją „Rusijos investicijos Baltarusijoje“, kurioje nagrinėjamos sąlygos užsienio investicijoms šioje šalyje ir įvardijami sektoriai, į kuriuos labiausiai skverbiasi Rusijos kapitalas.

Autorių teigimu, pigi ir aukštos klasės darbo jėga, šešios laisvos ekonominės zonos, kuriose galioja du kartus mažesni mokesčiai, o pajamų mokestis apskritai penkerius metus netaikomas, maža konkurencija vidaus rinkoje, dar pagreičio neigavę privatizacijos procesai (ir galimybė ilgainiui į juos įsitraukti) yra tie veiksniai, kurie skatina užsienio kapitalą investuoti į Baltarusiją. Kita vertus, administraciniai barjerai, Baltarusijoje veikiančių įmonių priklausomybė nuo vyriausybės sprendimų, valstybės dominuojamas šalies ūkis ir kiti panašūs faktoriai „įeiti“ į Baltarusijos rinką iš esmės leidžia tik toms verslo struktūroms, kurios gerai išmano vidinius „koridorius“ ir turi įgijusios politinę protekciją. Šie aspektai Rusijos kapitalo įmonėms suteikia santykinį pranašumą Vakarų kapitalo kompanijų atžvilgiu. Ir netgi leidžia kelti klausimą, ar Vakarai spausdami Baltarusiją liberalizuoti savo ekonomiką ir pradėti rimtus privatizavimo procesus patys nestumia šios šalies į dar didesnę Rusijos ekonominę įtaką.

Viena iš svarbiausių Baltarusijos ūkio sričių, į kurią skverbiasi Rusijos kapitalas, yra bankininkystės sektorius. Statistika rodo, jog Baltarusijoje veiklą vykdo 31 bankas, iš kurių 24-iuose figūruoja užsienio kapitalas, o 18-oje bankų užsienio kapitalo dalis yra didesnė nei 50 proc. Nors tarp investuojančių šalių dominuoja ne vien tik investicijos iš Rusijos Federacijos, bet ir iš Austrijos, Ukrainos, Didžiosios Britanijos ir Lenkijos, tačiau kartu reikia pabrėžti, kad dauguma šių šalių investuotojų visgi yra Rusijos Federacijos kapitalo įkurtos įmonės. Per 2008 metus į Baltarusijos bankininkystės sektorių buvo investuota daugiau kaip 220 milijonų JAV dolerių Rusijos kapitalo.

Didelio Rusijos kapitalo dėmesio taip pat sulaukia strateginės reikšmės Baltarusijos objektai – pirmiausia, įmonės veikiančios dujų sektoriuje. 2007 m. „Gazprom“ pasirašė susitarimą su Baltarusijos vyriausybe dėl Baltarusijos dujotiekius valdančios valstybinės įmonės „Beltransgaz“ transformacijos į bendrą Rusijos ir Baltarusijos kompaniją. Ši bendrovė kontroliuoja ne tik rusiškų dujų paskirstymą Baltarusijoje bet ir jų tranzitą į ES šalis. Pagal susitarimą, „Gazprom“ iki 2010 m. turėtų įsigyti 50 proc. šios įmonės akcijų už 2,5 mlrd. JAV dolerių. Šis kontraktas – didžiausia užsienio investicija nepriklausomos Baltarusijos istorijoje.

Rusija didina savo įtaką ir Baltarusijos elektros energetiką. Rusiško kapitalo kompanija „Atomstroyexport“, kurios 49,8 proc. valdo „Gazprombank“, pasirašė pradinį susitarimą su Baltarusijos vyriausybe dėl naujos branduolinės jėgainės statybos, kuri turėtų būti pastatyta iki 2018 metų. Šio projekto vertė 3,5 milijardo JAV dolerių.

Rusijos kapitalo įmonės iki šiol aktyviai investavo ir į Baltarusijos nekilnojamo turto rinką. Rusijos kapitalo įmonė Uninvest-M yra didžiausia nekilnojamo turto projektų vystytoja Baltarusijoje. Telekomunikacijų infrastruktūros srityje lyderės poziciją užima bendra Rusijos-

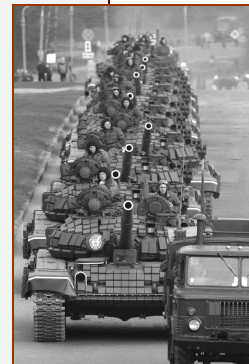

Baltarusijos kompanija "Mobile TeleSystems" (MTS), kuri, turėdama daugiausia abonentų, dominuoja telekomunikacijos rinkoje. Bendra šios įmonės investicijų vertė sudaro 318 mln. JAV dolerių.

● *Turku School of Economics, www.tse.fi*

Rusija išplėtė savo ginkluotųjų pajėgų funkcijas už šalies ribų

Rusijos parlamentas susirinkęs į rudens sesiją rugsėjo 9 dieną patvirtino prezidento D. Medvedevo pasiūlytą įstatymų projektą, kuris numatė gynybos įstatymo pakeitimus. Nauja įstatymo redakcija išplečia Rusijos ginkluotųjų pajėgų funkcijas už šalies ribų, eliminuodama tam tikrus teisinius keblumus, su kuriais tekdavo susidurti panaudojant ginkluotąsias pajėgas kitos šalies teritorijoje. Modifikuotas gynybos įstatymas nuo šiol leis Rusijos prezidentui, Rusijos Federacijos Federaliniam susirinkimui nutarus, "operatyviai panaudoti" šalies ginkluotąsias pajėgas už šalies ribų ne tik Rusijos Federacijos užpuolimo atveju agresijai atremti, šalies teritoriniam vientisumui ir neliečiamumui apsaugoti ar tarptautiniams įsipareigojimams vykdyti, tačiau ir agresijai prieš užsienyje dislokuotus Rusijos karinius dalinius atremti, agresijos aktui prieš bet kokią kitą valstybę nukreipti arba atremti, Rusijos piliečiams užsienyje apsaugoti, kovai su piratais ir Rusijos laivyno saugumui užtikrinti. Įstatymo nuostata, reglamentuojanti karinių pajėgų panaudojimą, siekiant padėti atremti agresiją prieš bet kurią šalį, teoriškai leidžia Rusijai prireikus dislokuoti karinius dalinius bet kurioje pasaulio dalyje. Tokie veiksmai įteisinami prisidengiant globėjišku vaidmeniu, kopijuojant didžiąsias JAV strategijas, naudotas pasibaigus Šaltajam karui.

Įstatymo modifikavimas siejamas ne tik su prieš metus vykusiu kariniu konfliktu Gruzijoje, tačiau ir su pastaruoju metu pašlijusiais Rusijos ir Ukrainos santykiais. Pats D. Medvedevas pareiškė, kad "tai [gynybos įstatymo pataisos] susiję su pernykščiais įvykiais. Šie klausimai turi būti aiškiai reglamentuoti". Akivaizdu, kad tuometinis Rusijos gynybos įstatymas niekaip negalėjo teisiškai pagrįsti Rusijos veiksmų Pietų Osetijoje ir Abchazijoje. Vienintelis iki šiol aiškiau Rusijos karinių pajėgų panaudojimą už šalies ribų reglamentavęs teisės aktas buvo Kolektyvinio saugumo sutartis, tačiau šios sutarties nėra pasirašiusi nei Gruzija, nei Ukraina. Apžvalgininkai interpretuoja, kaip šis modifikuotas įstatymas galėtų suveikti Rusijos konflikto su Ukraina atveju. Pretekstas jėgos panaudojimui Ukrainoje galėtų būti kliūčių Rusijos Juodosios jūros laivynui sudarymas, kuris būtų interpretuojamas kaip agresija prieš Rusijos karinius dalinius užsienyje ir laivyno apsaugos užtikrinimas, o Rusijos investuotojų teisių pažeidėjimai Ukrainoje – kaip Rusijos piliečių gynyba užsienyje.

● *Kommerant.ru, Eurasianhome.org*

H.Chavezas pripažino Pietų Osetijos ir Abchazijos nepriklausomybę

Rugsėjo 9 d. Venesuelos prezidentas Hugo Chavezas atvykęs į Maskvą susitiko su Rusijos prezidentu D. Medvedevu. Įprasta, jog Venesuelos vadovo vizitinė kortelė tokio pobūdžio susitikimuose dažniausiai būna pareiškimai apie daugiapolės antiamerikietiškos pasaulio sistemos įtvirtinimo svarbą, kurios kūrime svarų indėlį įneštų tvirtam aljansui prilygstantys Maskvos ir Karakaso santykiai. Abiejų šalių lyderiai pasirašė sutartį dėl Rusijos investicijų į naftos perdirbimo sektorių Venesueloje, Rusijos įmonių bendradarbiavimą su Venesuelos naftos kompanijomis ir naftos telkinio Orinoko upės baseine įsisavinimą. Taip pat buvo pasirašytos sutartys dėl ginklų pardavimo Venesuelai. D. Medvedevo teigimu "Venesuela gaus tokius ginklus, kokių jai reikės". Savotiška vizito kulminacija tapo Venesuelos vadovo pareiškimas dėl Pietų Osetijos ir Abchazijos nepriklausomybės pripažinimo ir diplomatinį santykių užmezgimo.

Nepaisant šio H.Chavezo sprendimo, šie du kvazi-valstybiniai dariniai ir toliau liks tarptautinių

anomalijų sąrašė. Bent jau kol kas šių teritorijų statusas yra labai panašus į Turkijos kontroliuojamo Šiaurės Kipro raidos modelį. Ši Kipro respublikos dalis savo nepriklausomybę vienašališkai paskelbė 1983 metais. Prieš tai Turkija, argumentuodama tuo, jog siekia apginti vietinių turkų bendruomenę, įvedė į šią teritoriją savo karinius dalinius (aiški analogija su Rusijos pareiškimais apie savo piliečių gynybą Pietų Osetijoje) Iki šiol Šiaurės Kiprą pripažino tik Turkija. Taip pat kaip ir Pietų Osetija bei Abchazija, kurias pripažino tik Rusija, Nikaragvos Respublika, o dabar jau ir Venesuela. Turkija, remdamasi susitarimu su Šiaurės Kipro faktine vyriausybe, iki šiol šioje teritorijoje yra dislokavusi karines pajėgas. Dėl nuolatinių karinių bazių įkūrimo Abchazijoje ir Pietų Osetijoje jau apsisprendusi yra ir Rusija. Vis dėlto, tarp Šiaurės Kipro ir Gruzijos separatistinių regionų yra vienas akivaizdus skirtumas - egzistuoja JTO rezoliucija, skelbianti, jog Šiaurės Kipras yra neteisėtas darinys. Taigi, pagal tarptautinę teisę Kipro teritorinio vientisumo niekas nekvestionuoja, išskyrus Turkiją. Akivaizdu, jog tokio pobūdžio rezoliucijos Pietų Osetijos ir Abchazijos atžvilgiu nebus, nes tokias iniciatyvas blokuos Rusija. Bet kokių atveju, Pietų Osetija ir Abchazija iš esmės lygiai taip pat kaip ir Šiaurės Kipras liks kvazi-valstybiniais dariniais su vienos ar kelių valstybių išreikštu pripažinimu.

● Kommerant.ru, Eurasianhome.org, Newsru.com

Lenkija koreguoja savo politiką Rusijos atžvilgiu

2009 m. rugsėjo 9-12 d. Krynycos mieste (Lenkija) įvyko XIX Ekonomikos forumas – vienas svarbiausių tarptautinių renginių Vidurio ir Rytų Europoje, kuris, pagal savo reikšmę ir dalyvių skaičių apžvalgininkų dažnai vadinamas „Rytų Davosu“. Skirtingai nuo praėjusių metų renginio, kuris įvyko po Rusijos karo su Gruzija ir kuriame vyravo antirusiškos nuotaikos, šių metų Ekonomikos forume buvo ieškoma atsakymų į klausimą, kaip plėtoti konstruktyvų dialogą su Maskva, siekiant išvengti naujų energetinių „karų“.

Lenkijos vicepremjero ir ekonomikos ministro Valdemaro Pavliako nuomone, būtina, kad Rusija labiau suartėtų su Europa, pirmiausiai energetinio saugumo srityje. Patį energetinį saugumą reikėtų pirmiausiai suvokti kaip patikimą ir stabilų energetinių išteklių tiekimą, o šių išteklių diversifikacija yra antraeilės svarbos. Šis Lenkijos atstovo pasisakymas iš esmės sutampa su pastaruoju metu pastebimu tam tikru dvišalių Lenkijos ir Rusijos santykių „atšilimu“, prasidėjusiu Lenkijai ir Rusijai sutarus aktualiomis Lenkijai istorinių klausimų temomis – rusiškų archyvų atvėrimu (masinių žudynių II Pasaulinio karo metu Katynėje klausimu) mainais į Lenkijos politinio elito susilaikymą nuo viešos Rusijos kritikos. Lenkijos ir Rusijos santykių „atšilimą“ itin akcentavo ir Rusijos ministras pirmininkas V. Putinas, savo vizito (skirto 70-tųjų II Pasaulinio karo metinių minėjimui) Lenkijoje metu, parašęs atvirą laišką Lenkijos dienraščiui „Gazeta Wyborcza“, kuriame tiesiogiai pareiškė, kad Rusijos ir Lenkijos bendradarbiavimas ateityje gali peraugti į strateginės partnerystės saitus, analogiškus Rusijos ir Vokietijos santykiams.

Kai kurių apžvalgininkų teigimu, santykių „atšildymas“ su Rusija naudingas ir pačiai Lenkijai. Nuo pat Lenkijos prisijungimo prie ES ir NATO 2004 m. dvišalių Lenkijos santykių su Rusija įtampa, pelnę Lenkijai „rusofobiškos“ valstybės įvaizdį ES ir NATO institucijose. Šis įvaizdis ne tik leido ES senbuvėms traktuoti Lenkiją kaip kliuvinį ES deryboms su Rusija dėl naujo strateginės partnerystės susitarimo, tačiau ir apsinkino Lenkijos užsienio reikalų ministro Radoslavo Sikorskio kandidatavimą į NATO vadovo pareigas 2009 m. balandžio pradžioje. Lenkija supranta, kad pernelyg didelis „rusofobiškumo“ demonstravimas gali komplikuoti ne tik Lenkijos pastangas aktyviai dalyvauti naujojoje ES Rytų partnerystės iniciatyvoje, tačiau ir apsinkinti būsimą Lenkijos pirmininkavimą ES 2011 metais. Kita vertus, ekspertų nuomone, Lenkija galės patikrinti savo santykių su Rusija tvirtumą artėjančiose derybose su Rusijos dujų kompanija „Gazprom“ dėl gamtinių dujų kainų 2010 metų. Jei šios derybos būtų nesėkmingos ir Lenkija patirtų panašius gamtinių dujų tiekimo nuostolius, kokius patyrė 2009 m. žiemą kilus Rusijos ir Ukrainos energetiniam konfliktui, tikėtina, kad Lenkija sugrįš prie konservatyvaus požiūrio į Rusiją.

● Kommersant.ru, EUobserver.com